

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

ISSN: 2181-1776(E) | SJIF 2023: 6.907

Xudoyqulova Shaxlo
Mamaniyozovna

*O'zbekiston-Finlandiya Pedagogika instituti
Boshlang'ich ta'lim metodikasi dotsenti (PhD)
E-mail: sahlohudojkulova@gmail.com
Tel: (93) – 340-51-25*

TALABALARNING METODIK TAYYORGARLIGINI TARKIB TOPTIRISHDA MUSTAQIL TA'LIMNING O'RNI.

Bilimlarni mustaqil ravishda egallashga intilish - talaba faoliyatining ta'lim muassasasidagi eng ajralib turadigan xususiyati, mustaqil o'qib bilim orttirish asosi hisoblanadi. Mustaqil o'qib bilim orttirish talabalarning mustaqil tayyorgarlik ko'rinishi demakdir.

O'qituvchi talabalarning mustaqil ta'limini kasbiy-pedagogik faoliyat samaradorligini oshirishga yo'naltiriladi va rejalashtiriladi.

Bunda o'qituvchi talabalar tomonidan erishilgan mustaqil ish natijalarini tahlil etib o'z kasbiy pedagogik faoliyatini loyihalaydi. Mustaqil ta'lim va ishning asosiy maqsadlaridan biri bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy pedagogik tayyorgarlik darajasi va kasbiy mahoratini orttirish, kelgusi pedagogik faoliyatida yuqori yutuqlarga erishishga zamin yaratish sanaladi.

Talabalarning mustaqil ishini maqsadga muvofiq tashkil etishda o'qituvchi quyidagilar:

1. O'rganiladigan mavzuning ma'lum bir qismini maqsadga yo'naltirilgan holda qiyinlik darajalari: reproduktiv, produktiv, qisman-izlanishli va ijodiy (kreativ) bo'lgan mustaqil ish topshiriqlarini tuzishi va ularni o'zida mujassamlashtirgan talabalarning mustaqil ish daftarini shakllantirishi;

2. Talabalarning intilishlari, qiziqishlarini e'tiborga olgan holda ularga individual va tabaqalashtirilgan yondashuvni amalga oshirishi;

3. Talabalar bilan emotsional aloqa o'rnatish, ularning aqliy va axloqiy tomonlariga faol ta'sir etish;

4. O'qituvchi mustaqil ish topshiriqlarini shakllantirishda umumiy pedagogika, psixologiya, mehnat gigiyenasi va fiziologiyasining tabiiy fanlar bilan integratsiyasini amalga oshirishi;

5. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining pedagogik mahoratini oshirish uchun o'z ustida ishlash tizimining eng samarali usullari, yo'llarini tanlab olishi kerak.

6. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining o'z bilimlarini oshirish ishlari doimiy ijodiy izlanishlar maqsadiga yo'naltirilishi zarur.

Mustaqil ta'lim talabalarda: shaxsiy, kasbiy, individual xususiyatlarni namoyon qilish; bilim, ko'nikma, malakalar negizida tayanch va fanga doir xususiy kompetentsiyalarni shakllantirish; ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga asos bo'ladi.

Pedagogikaga oid adabiyotlarda mustaqil ishlarning quyidagi turlari qayd qilingan: namunalar bo'yicha mustaqil ishlar; rekonstruktiv – variativ; evristik (qisman ijodiy); ijodiy tadqiqot.

Mustaqil ta'lim bu bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining o'quv – bilish faoliyatini o'quv dasturidan o'rin olgan mavzular yuzasidan qo'shimcha bilim olishga yo'naltirish, mustaqil ish esa mustaqil ta'lim tarkibiga kirib o'rganilgan mavzu mazmunidagi bilim, ko'nikma, malakalarni odatiy, tanish, shuningdek, yangi kutilmagan vaziyatlarda qo'llash orqali yangi bilimlarni egallash jarayoni sanaladi.

Tabiatshunoslik va uni o'qitish metodikasi kursida talabalarining mustaqil ishini tashkil etish, rivojlantirish va faollashtirishda quyidagilar:

1. Bilishga bo'lgan ehtiyoji, qiziqishi bilish jarayonining asosi sanaladi.

2. Shaxsning bilishga bo'lgan ehtiyojini rivojlantirish - talabalarining yangi axborotlarni, axborotlarni o'zlashtirish usullarini egallashga bo'lgan ehtiyojining ortishiga olib keladi.

3. Bilishga bo'lgan ehtiyojning o'sib borishiga muammoli vaziyatlarni vujudga keltirish bevosita va bilvosita ta'sir ko'rsatadi.

4. Shaxsning bilish faolligi va mustaqil tahsilining samaradorligini oshirishga imkon beradigan qulay ijtimoiy psixologik muxit yaratish asos qilib olindi.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining tayyorgarlik darajasini orttirishda mustaqil ish muhim o'rin tutadi va mazkur jarayonning samarali tashkil etishda quyidagi omillar muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi:

- Oliy ta'lim muassasalarida tashkil etiladigan ta'lim-tarbiya jarayonining barcha shakllarida, shu jumladan mustaqil ishda ham mutaxassislar tomonidan kelgusida amalga oshiradigan faoliyatga kasbiy yo'naltirilganlik yetakchi o'rinni egallashi lozim.

- Pedagogik-psixologik fanlarni o'qitishda shuningdek, mazkur fanlardan tashkil etiladigan mustaqil ishda talabalarda kasbiy sifat va kasbiy tayyorgarlikning tarkibiy qismlarini shakllantirishga e'tiborni qaratish, yuqori darajadagi pedagogik-psixologik tayyorgarlikka erishish orqali ilmiy-metodik tayyorgarlikka asos yaratish, ushbu jarayonda pedagogika va psixologiya fanlari bilan tabiatshunoslik va uni o'qitish metodikasi kursining uzviyligini nazarda tutish;

- Mutaxassislik o'quv kurslarini o'qitishda shuningdek, mazkur fanlardan tashkil etiladigan mustaqil ishda kasbiy yo'naltirishni amalga oshirish va talabalarining ilmiy-nazariy tayyorgarligini kasbiy tayyorgarlik bilan uyg'unlashtirish;

Tabiatshunoslik va uni o'qitish metodikasi kursidan talabalarning mustaqil ish topshiriqlari didaktik materiallar sirasiga mansub bo'lib, u quyidagi funktsiyalarni amalga oshiradi:

Mustaqil ish topshiriqlarining ta'limiy funktsiyasi.

Mustaqil ish topshiriqlarining tarbiyaviy funktsiyasi.

Mustaqil ish topshiriqlarining bilimlarni to'ldirish funktsiyasi

Mustaqil ish topshiriqlarining bilimlarni yangilash funktsiyasi.

Mustaqil ish topshiriqlarining bilimlarni ijodiy faoliyat tajribalarini egallash funktsiyasi.

Mustaqil ish topshiriqlarining rivojlantiruvchi funktsiyasi. Mustaqil ish topshiriqlarining bilimlarni korrektsiyalash funktsiyasi. Talabalarning egallagan bilim, ko'nikma va malakalaridagi tipik kamchiliklarni aniqlash, o'quv topshiriqlarini takror bajarish orqali ularga barham berish, bilimlarning mustahkamligini orttiradi.

Mustaqil ish topshiriqlarining bilimlarni nazorat va o'z-o'zini nazorat funktsiyasi. Mustaqil ish topshiriqlarining reproduktiv, produktiv, qisman izlanishli va kreativ murakkablik darajasiga ega turlari axborot texnologiyalarning ta'limiy dasturlariga gipermedial ta'lim shaklida joylanganligi nazoratning keng qamrovliligini ta'minlash barobarida o'qituvchi nazorati bilan bir qatorda talabalar egallagan bilim, ko'nikma va malakalarini o'z - o'zini nazorat orqali aniqlashi, erishilgan natijaga ko'ra o'quv motivlarini rivojlantirishga erishiladi.

Tabiatshunoslik va uni o'qitish metodikasi kursini o'qitishda talabalar bilish faoliyatining tarkibiy qismlaridan biri mustaqil ish faoliyati bo'lib, Blum taksonomiyasi o'quv maqsadlariga muvofiq holda quyidagi guruhlariga ajratiladi:

1. Tabiiy tushuncha va qonuniyatlarni bilishga mo'ljallangan mustaqil ishlar;

2. Tabiiy jarayon va hodisalarni tushunishga mo'ljallangan mustaqil ishlar;

3. O'zlashtirilgan bilim, ko'nikma va malakalarni amalda qo'llashga mo'ljallangan mustaqil ishlar;

4. O'zlashtirilgan bilim, ko'nikma va malakalarni takrorlash va mustahkamlashga mo'ljallangan mustaqil ishlar;

5. Tabiiy tushuncha va qonuniyatlar asosida jarayon va hodisalarni tahlil etishga mo'ljallangan mustaqil ishlar;

6. Tabiiy tushuncha va qonuniyatlar asosida jarayon va hodisalarni sintezlashga mo'ljallangan mustaqil ishlar;

7. O'zlashtirilgan bilim, ko'nikma va malakalarni ijodiy qo'llashga mo'ljallangan mustaqil ishlar;

8. O'zlashtirilgan bilim, ko'nikma va malakalarni nazorat qilish va baholashga mo'ljallangan mustaqil ishlar;

9. Muammoli vaziyatni ijodiy hal etishga mo'ljallangan mustaqil ishlar;

10. Majmuali mustaqil ishlar;

Xulosa qilib aytganda, tabiatshunoslik va uni o'qitish metodikasi kursidan mustaqil ishni tashkil etishda o'qitish vositalari, axborot manbalari, mustaqil ish shakllaridan o'z o'rnida samarali foydalanish, mazkur jarayonga keng ko'lamli yondashuv, uning ta'lim-tarbiya jarayonida tutgan o'zni va afzalligi haqidagi

tasavvurni kengaytiradi. Boshlang`ich sinf o`qituvchilarini tayyorgarlik darajasini orttiradi hamda o`z ustida mustaqil-ijodiy ishlash qobiliyatini takomillashtiradi.

Adabiyotlar

1. Mirziyoyiv Sh.M Buyuk kelajagimizni mard va oliyjonob xalqimiz bilan quramiz. –T. :O`zbekiston, 2017 –B. 286
2. Sharipova D. va boshqalar. Tabiatshunoslik va uni o`qitish metodikasi. –T.: “Barkamol fayz mediya nashriyoti”, 2018. –B.337.
3. Tolipova J.O.. Pedagogik kvalimetriya. –T.: TDPU, 2016. –B. 5.
4. Tolipova.J.O. Talabalarning mustaqil ta`limini tashkil etish. “Xalq ta`limi”, 2003. –№1